
I. A. Патрушева

ВИВЧЕННЯ ФЕМІНООРІЄНТОВАНОГО НАУКОВО-ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ЙОСИПА РОЛЛЕ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто інноваційну модель впровадження в систему національно-патріотичного виховання молоді сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Описано досвід використання ІКТ при вивченні окремих тем програми авторського навчального курсу «Жінка в історії козацького Запорозжя». Проаналізовано доцільність впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій у музейну практику.

Ключові слова: *Історія України, шкільний курс історії, інформаційно-комунікаційні технології, історія жінок козацького Запорозжя, інтерактивна вправа, курс за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя», науково-творчий доробок Й. Ролле, гендерно врівноважена історична освіта.*

Молодь ХХІ ст. зростає в епоху науково-технічного прогресу: з пелюшок діти цікавляться гаджетами і з легкістю опановують найскладніші інтерфейси програмного забезпечення, інтуїтивно керують складними пристроями. Життя сучасних школярів, здебільшого проходить у віртуальному світі: перед монітором вони забувають про родину, друзів і домашні обов'язки. Як привернути увагу підлітків до історії народу його культурних надбань і традицій, навчити школярів і школярок шанувати минувшину української держави, окремо взятого регіону, міста, села, власної родини? Один із напрямків досягти цього – приєднатися до молоді у віртуальному світі і викладати історію українського народу засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційні технології або ІКТ – це сукупність методів та програмно-технічних засобів, об'єднаних для забезпечення виконання інформаційних процесів, з більшою надійністю та оперативністю і зниження трудомісткості використання інформаційного ресурсу [1, с. 54].

Увагу дослідників все більше привертають моделі впровадження ІКТ у різні сфери людської діяльності. Публікації з питань розробки, впровадження та використання автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем склали величезний документальний потік в українському, європейському та світовому масштабах. Значним внеском у цьому напрямку в Україні стали роботи вчених М. С. Слободяника, Л. Й. Костенка, В. О. Васильєва, Г. Г. Асєєва, О. Г. Кириленка, М. І. Сенченка, Т. П. Павлуші, Г. В. Шемаєвої, О. Г. Луганського, В. А. Голуба [2, с. 99-101]. Впровадження ІКТ у діяльність музеїв, процес модернізації музейної діяльності, створення власного інформаційного простору вивчали дослідники Знаменський А. В. [3, с. 70-75], Калініна К. К. [4, с. 1-85], Кокоріна Є. А. [5, с. 1-60]. Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, започатковано і розвинуто у фундаментальних роботах учених Вільямса Р.С., Гершунського Б. І., Глушкова В.А., Єршо-

ва А. А., Маклін К. Н., Машбиця Ю. І., Пейперта С. Л., Полат Є. М. та ін. [6, с. 80-87]. Зроблений авторкою статті аналіз зазначеної вище літератури переконує, що впровадження комп'ютерних технологій у шкільну освіту є однією з форм підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Вивчення історії є одним із найважливіших чинників формування національної свідомості народу. «Без знання минулого неможливо точно поняття про сучасне», – справедливо наголошував відомий історик Михайло Грушевський. За короткий час в Україні створено нову цілісну систему викладання історії України та Всесвітньої історії, повністю оновлено зміст та структуру історичної освіти. Навчальні заклади різного рівня акредитації у варіативну складову навчальних планів, все активніше вводять спецкурси, факультативи історичного та суспільствознавчого спрямування.

З вересня 2014 року у навчально-виховний процес Запорізького колегіуму «Елінт» впроваджено навчальний курс за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» для учнів 8-го класу [7, с. 1-16]. Передувала цьому велика підготовча робота розробника програми навчального курсу кандидата історичних наук Кривошия Олександра Петровича та директора колегіуму «Елінт», вчителя-практика Зайковської Олени Анатоліївни. Жінки Козацької України практично «невидимі» в діючій програмі шкільного курсу з історії України XVI-XVIII ст. та в більшості шкільних підручників з історії [8, с. 12-17; 9, с. 36-42; 10, с. 15-16].

Курс за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» покликаний сприяти подоланню поширених в українському суспільстві переконачень та міфів, нав'язаних радянською історіографією, а також пошукам нових, конструктивних підходів до оцінки нашого історичного минулого, яке потребує більш глибокого переосмислення та об'єктивного, гендернорівноваженого висвітлення. Зміст навчальної програми «Жінка в історії козацького Запорозжя» відповідає Державному стандарту базової та повної загальної середньої освіти в галузі «Суспільствознавство». Тематика курсу розроблена у відповідності до програми для загальноосвітніх навчальних закладів з історії України для 8 класу, суттєво доповнює її [7, с. 4-5]. Навчальну програму курсу за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» було **«Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах»** України (Лист ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти № 141/12 – Г-1155, від 14. 07. 2014 р.) [7, с. 2].

Для полегшення вивчення учнями навчального матеріалу з історії жінок козацького Запорозжя та України XVI-XVIII ст. в цілому Кривошиєм О.П. укладений навчально-методичний комплект для учнів 8 класу основної школи, до складу якого входять: зазначена вище навчальна програма, навчально-методичний посібник для учнів загальноосвітніх навчальних закладів «Жінки в історії козацького Запорозжя: постаті, події, документи, свідчення» [11, с. 1-144] та освітньо-просвітницький портал «Козацька Україна: жіночі сторінки історії». Творчою групою вчителів колегіуму «Елінт» розроблено ряд інтерактивних вправ для вивчення окремих тем навчального курсу, які регулярно виставляються на сторінках освітньо-просвітницького інтернет-порталу.

Одна з таких вправ – знайомство з феміноорієнтованим науково-творчим доробком історика Йосипа Ролле. Автор навчальної програми багато років працює над вивченням науково-творчої спадщини вітчизняних істориків другої половини XIX – початку XX ст. Свої напрацювання О.П. Кривоший висвітлює у ряді статей, присвячених діяльності Й.Й. Ролле: «Два погляди на один об'єкт дослідження: тилова повсякденність жінок козацького Запорозжя у працях Й. Ролле та Д. Яворницького» [12, с. 19-26], «Історія воєнної повсякденності шляхетних жінок ранньомодерної України у часописі “Киевская старина”» [13, с. 27-33], «Сюжети з історії воєнної повсякденності жінок козацького Запорозжя у часописі “Киевская старина”» [14, с. 281-301], «Сценарії фронтової повсякденності шляхетних жінок Волині XVI–XVII ст. на сторінках історичних праць Йосипа Ролле» [15, с. 143-147].

Вивчення науково-творчого доробка Й. Ролле на заняттях курсу за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» починається з організації роботи учнів з інтерактивним плакатом «Йосип Йосипович Ролле», який пізніше використовується викладачем на різних етапах курсу за вибором: при узагальненні навчального матеріалу, виконанні індивідуальних творчих робіт учнями (*рис. 1*), повторенні вивченого матеріалу. Інтерактивний плакат – це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень використання інформаційних каналів сприйняття наочності навчального процесу. Цей засіб навчання використовується учителем для висвітлення основних понять з теми або для групової роботи як результат самостійно-пошукової діяльності.

Використання інтерактивних плакатів у навчальному процесі сприяє кращому засвоєнню матеріалу, підвищує інтерес до історії, залученню учнів до самостійної роботи та впливає на якість формування їх практичних умінь і навичок. Плакати формують уміння самостійно працювати з джерелами інформації, дають змогу учням бачити результат та оцінку їхньої праці, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання.

і застосовується на заняттях курсу для формування навичок XXI ст. (рис. 3). Учні пропонуються ознайомитись з працями цих істориків та визначити здобутки кожного. При правильному виборі відкривається пазл, після завершення виконання – портрети цих діячів. Під час роботи з вправою або після її завершення можна провести обговорення теми, порівняти життєвий шлях Й. Ролле та Ю. Сіцінського, знайти спільне та відмінне в їх долях.

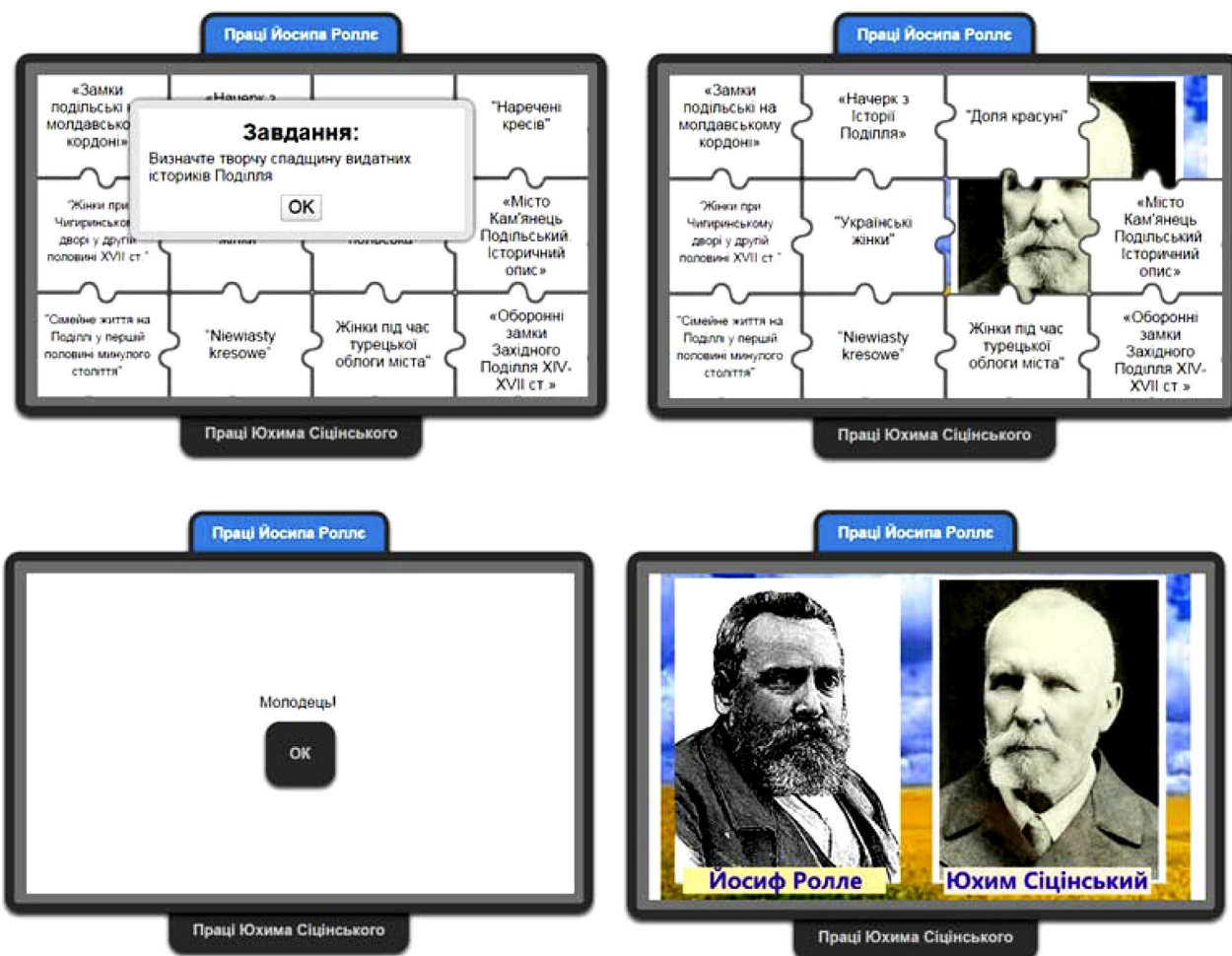

Рис. 3. Інтерактивна вправа «Творча спадщина істориків Й. Ролле та Ю. Сіцінського»

Викладання курсу за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» з активним використанням засобів ІКТ демонструє позитивну динаміку навчання: діти з великим задоволенням відвідують заняття курсу за вибором, беруть участь у творчих проектах, конкурсах, веб-квестах, шкільних конкурсах есеїв, самостійно опановують додаткову інформацію у створеній за сприяння розробника курсу гендерній бібліотеці колегіуму та на сторінках Інтернет-сайтів. Таке навчання сприяє розвитку в учнів критичного мислення, підвищує їх мотивацію до вивчення історичного минулого українського народу. На заняттях діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки, стають активними учасниками навчально-виховного процесу.

Підводячи підсумки викладеного вище хочу наголосити, що запропонована система інтерактивних вправ не обмежується рамками шкільного навчально-виховного процесу. Її можна використовувати для проведення бібліотечних та музейних заходів, молодіжних конкурсів та творчих проектів. Розташування подібних інтерактивних завдань на сайтах музеїв, приверне більше уваги молоді, ніж «сухі», доволі одноманітні інформаційні довідки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гумен О. М., Коломієць Н. Я. Використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій та сучасних мультимедійних засобів у навчальному процесі // ТАРП. 2014. №1 (17). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/vikoristannya-innovatsiynih-informatsiyno-komunikatsiynih-tehnologiy-ta-suchasnih-multimediynih-zasobiv-u-navchalnomu-protseji>

-
2. Корнійчук, М. В. Електронні ресурси – нова модель організації бібліотечно-інформаційного обслуговування студентської молоді / М. В. Корнійчук // Концепція розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23-25 травня 2006 року. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – С. 99-101.
 3. Знаменський, А.В. Модернізація музейної діяльності / А.В. Знаменський // Установи культури. – 2003. – № 10. – С. 75.
 4. Калініна Л. Л. Інформаційний простір музею / Л. Л. Калініна, І. В. Пролеткін, М. Є. Шпак. – 2006. – № 12. – С. 85.
 5. Кокоріна Є. А. Інформатизація музеїв / Є. А. Кокоріна // Довідник керівника установ культури. – 2006. – № 5. – С. 60.
 6. Морозов В. Упровадження новітніх інформаційних технологій у сучасний педагогічний дискурс / В. Морозов // Вища освіта України. – 2013. – № 2. – 87 с.
 7. Кривоший О.П. Жінка в історії козацького Запорозжя: навчальна програма курсу за вибором для учнів 8 класу основної школи – Запоріжжя: «Просвіта», 2014. – 16 с.
 8. Кривоший О. П. Побут та повсякденність жінок козацького Запорозжя у змісті шкільної історії: вимога часу чи забаганка науковців? / О.П. Кривоший // Історія в школі, 2013. – №10. – С. 12-17.
 9. Кривоший О. Історія жінок козацького Запорозжя у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / О.П. Кривоший // Історія в школі, 2014. – №10-11. – С. 36 – 42.
 10. Кривоший О.П. Місце курсу за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / О.П. Кривоший // Жінка в історії козацького Запорозжя: навчальна програма курсу за вибором для учнів 8 класу основної школи. – Запоріжжя: «Просвіта», 2014. – С. 15-16.
 11. Кривоший О.П. Жінки в історії козацького Запорозжя: постаті, події, документи, свідчення: [навч. посібн. для учнів загальноосвіт. навч. закл., військ. ліцеїв, ліц. з посиленою військ-фіз. підготовкою та вчителів] / О.П. Кривоший. – Запоріжжя: Просвіта, 2015. – 144 с.
 12. Кривоший О.П. Два погляди на один об'єкт дослідження: тилова повсякденність жінок козацького Запорозжя у працях Й. Ролле та Д. Яворницького / О.П. Кривоший // Культурологічний вісник: науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя: Просвіта, 2013. – Вип. 32. – С. 19-26.
 13. Кривоший О.П. Історія воєнної повсякденності шляхетних жінок ранньомодерної України у часописі «Киевская старина» / О. Кривоший // Культурологічний вісник – Запоріжжя. 2014. – Вип. 33 – С. 27-33.
 14. Кривоший О.П. Сюжети з історії воєнної повсякденності жінок козацького Запорозжя у часописі «Киевская старина» (1882-1906 рр.) / О.П. Кривоший // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, 2013. – Вип. 26. – С. 281-301.
 15. Кривоший О.П. Сценарії фронтової повсякденності шляхетних жінок Волині XVI – XVII ст. на сторінках історичних праць Йосипа Ролле / О.П. Кривоший // Воєнна історія України. Волинь та Полісся [Текст]: Зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук. військово-історичної конф., 25-26 квітня 2013 р. / Національний військово-історичний музей України. – К., 2013 – С. 143-147.
-